
ВАСИЛЬ
СИМОНЕНКО

100
ПОЕЗІЙ

ЗЕМЛЯ КРИЧИТЬ.
ШИНКУЮТЬ
КРОВ'Ю ВІЙНИ...

Харків
«ФОЛІО»
2024

СИМОНЕНКО НАД ПЛИНОМ ЧАСУ

* * *

Не докорю ніколи і нікому,
Хіба на себе інколи позлюсь,
Що в двадцять літ в моєму серці втома,
Що в тридцять — смерті в очі подивлюсь.

Моє життя — розтрощене корито,
І світ для мене — каторга і кліть...
Так краще в тридцять повністю згоріти,
Ніж до півсотні помаленьку тліть.

(08.01.1955)

Грудочка землі

Ще в дитинстві я ходив у трави,
В гомінливі трепетні ліси,
Де дуби мовчали величаво
У краплинах ранньої роси.

Бігла стежка вдалеч і губилась,
А мені у безтурботні дні
Назавжди, навіки полюбились
Ніжні і замріяні пісні.

В них дзвеніло щастя непочате,
Радість невимовна і жива,
Коли їх виводили дівчата,
Як ішли у поле на жнива.

Ті пісні мене найперше вчили
Поважати труд людський і піт,
Шанувать Вітчизну мою милу,
Бо вона одна на цілий світ.

Земля кричить. Шинкують кров'ю війни...

Бо вона одна за всіх нас дбає,
Нам дає і мрії, і слова,
Силою своєю напуває,
Ласкою своєю зігрива.

З нею я ділити завжди буду
Радощі, турботи і жалі,
Бо у мене стукотить у грудях
Грудочка любимої землі.

(26-27.11.1957)

Лебеді материнства

Мріють крилами з туману лебеді рожеві,
Сиплють ночі у лимани зорі сургучеві.

Заглядає в шибу казка сивими очима,
Материнська добра ласка в неї за плечима.

Ой біжи, біжи, досадо, не вертай до хати,
Не пущу тебе колиску синову гойдати.

Припливайте до колиски, лебеді, як мрії,
Опустіться, тихі зорі, синові під вії.

Темряву тривожили криками півні,
Танцювали лебеді в хаті на стіні.

Лопотіли крилами і рожевим пір'ям,
Лоскотали марево золотим сузір'ям.

Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу,
Виростуть з тобою приспані тривоги.

У хмільні смеркання мавки чорноброві
Ждатимуть твоєї ніжності й любові.

Будуть тебе кликати у сади зелені
Хлопців чорночубих диво-наречені.

Можеш вибирати друзів і дружину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Можна вибрати друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати.

За тобою завше будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата.

І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі.

Стануть над тобою, листям затріпочуть,
Тугою прощання душу залоскочуть.

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

(12-17.04.1962)

* * *

Найогидніші очі порожні,
Найгрізніше мовчить гроза,
Найнікчемніші дурні вельможні,
Найпідліша брехлива сльоза.
Найпрекрасніша мати щаслива,
Найсолодші кохані вуста,
Найчистіша душа незрадлива,
Найскладніша людина проста.
Але правди в брехні не розмішуй,
Не ганьби все підряд без пуття,
Бо на світі той наймудріший,
Хто найдужче любить життя.

(29.09.1962)

Монархи

Диктатори, королі, імператори,
Мліючи в димі хвальби,
Роззявляли пащі, мов кратери,
І гукали:
— Ми — символ доби.

— Хто не з нами, той проти Бога.
— Хто не з нами, той проти всіх! —
І сипались лаври убогі
До куцих кривавих ніг.

Нікчемна, продажна челядь,
Банда кривляк для втіх,
Щоб мати що повечерять,
Годували холуйством їх.

Ідоли обслинені, обціловані
Ішли величаві в своїй ході.

А поруч вставали некороновані
Корифеї і справжні вожді.

Вставали Коперники і Джорджоне,
Шевченко підводив могутнє чоло,
І біля вічного їхнього трону
Лакузи жодного не було.

Бо щире, високе небо
Не підмалюєш квачем,
Бо величі справжній не треба
Спиратись на плечі нікчем.

(13.11.1962)

* * *

Ти знаєш, що ти — людина?
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя — єдина,
Мука твоя — єдина,
Очі твої — одні.

Більше тебе не буде.
Завтра на цій землі
Інші ходитимуть люди,
Інші кохатимуть люди —
Добрі, ласкаві й злі.

Сьогодні усе для тебе —
Озера, гаї, степи.
І жити спішити треба,
Кохати спішити треба —
Гляди ж не проспи!

Бо ти на землі — людина,
І хочеш того чи ні —

Усмішка твоя — єдина,
Мука твоя — єдина,
Очі твої — одні.

(16.11.1962)

* * *

Там, у степу, схрестилися дороги,
Немов у герці дикому мечі,
І час неспинний, стиснувши остроги,
Над ними чвалить вранці і вночі.

Мовчать над ними голубі хорали,
У травах стежка свище, мов батіг.
О, скільки доль навіки розрубали
Мечі прадавніх схрещених доріг!

Ми ще йдемо. Ти щось мені говориш.
Твоя краса цвіте в моїх очах.
Але скажи: чи ти зі мною поруч
Пройдеш безтрепетно по схрещених мечях?

(20.12.1962)

Пророцтво 17-го року

Гранітні обеліски, як медузи,
Повзли, повзли і вибилися з сил —
На цвинтарі розстріляних ілюзій
Уже немає місця для могил.
Мільярди вір зариті у чорнозем,
Мільярди щасть розвіяні у прах.
Душа горить. Палає лютий розум.
І ненависть регоче на вітрах.
Коли б усі одурені прозріли,
Коли б усі убиті ожили,
То небо, від прокльонів посіріле,
Напевно б, репнуло від сорому й хули.
Тремтіль, убивці! Думайте, лакузи!
Життя не наліза на ваш копил.
Ви чуєте? На цвинтарі ілюзій
Уже немає місця для могил!
Уже народ — одна суцільна рана,
Уже від крові хижіє земля,

Земля кричить. Шинкують кров'ю війни...

І кожного катюгу і тирана
Уже чекає зсукана петля.
Розтерзані, зацьковані, убиті
Підводяться і йдуть чинити суд.
І їх прокльони, злі й несамовиті,
Впадуть на душі плісняві і ситі,
І загойдають дерева на вітті
Апостолів злочинства і облуд!

(23.12.1962)

* * *

Де зараз ви, кати мого народу?
Де велич ваша, сила ваша де?
На ясні зорі і на тихі води
Вже чорна ваша злоба не впаде.

Народ росте, і множитьься, і діє
Без ваших нагаїв і палаша.
Під сонцем вічності древніє й молодіє
Його жорстока й лагідна душа.

Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!
Пощезнуть всі перевертні й прибуди,
І орди завойовників-заброд!

Ви, байстрюки катів осатанілих,
Не забувайте, виродки, ніде:
Народ мій є! В його волячих жилах
Козацька кров клекоче і гуде!

(24.12.1962)

* * *

Люди — прекрасні.
Земля — мов казка.
Кращого сонця ніде нема.
Загруз я по серце
У землю в'язко.
Вона мене цупко трима.
І хочеться
Бути дужим,
І хочеться так любить,
Щоб навіть каміння байдуже
Захотіло ожити
І жить!
Воскресайте, камінні душі,
Розчиняйте серця і чоло,
Щоб не сказали
Про вас грядущі:
— Їх на землі не було...

(16.01.1963)

Курдському братові¹

Борітеся — поборете.

Т. Шевченко

Волають гори, кровію політі,
Підбиті зорі падають униз:
В пахкі долини, зранені і зриті,
Вдирається голодний шовінізм.
О курде, бережи свої набої,
Але життя убивців не щади.
На байстрюків сваволі і розбою

¹ Вірш був написаний у березні 1963 року, у розпал Першої іраксько-курдської війни, у яку був втягнутий Радянський Союз. Твір тасмно поширювався у самвидаві, а в 1965 році був надрукований у німецькому журналі «Сучасність». Написаний езопівською мовою та пройнятий Шевченковим настроєм «Кавказу», він закликає боротися проти шовінізму, вбивати загарбників і поневолювачів. Цей твір вважають символом національного воскресіння. — *Прим. упоряд.*

Кривавим смерчем, бурею впади.
Веди із ними кулями розмову:
Вони прийшли не тільки за добром,
Прийшли забрати ім'я твоє, мову.
Пустити твого сина байстрюком.
З гнобителем не житимеш у згоді:
Йому «паняць», тобі тягнути віз.
Жиріє з крові змучених народів
Наш ворог найлютіший — шовінізм.
Він віроломство заручив з ганьбою,
Він зробить все, щоби скорився ти.
О курде! Бережи свої набої —
Без них тобі свій рід не вберегти.
Не заколисуй ненависті силу,
Тоді привітність візьмеш за девіз,
Як упаде в роззявлену могилу
Останній на планеті шовініст.

(1963)

* * *

Земля кричить. Шинкують кров'ю війни,
І падають занози від ярма,
І лиш годинник холодно й спокійно
Рахує дні, розтрачені дарма.

І без кінця — окопи, барикади,
Та над громадами кривавих тіл
Гриміли пишні і бучні паради
Нових Тимурів і Аттіл.

Це все було... Були німі кургани,
І війни йшли не на життя — на смерть,
Гриміли залпи, і ятрились рани,
І світ ішов, здавалось, шкереберть.

І вся планета ніби очманіла,
Людина в землю заривалася, мов кріт,
А над землею бомби стугоніли,
І падали тіла на рваний дріт.

Це все було... О, не забудьте, люди,
Своїх братів, що нині неживі,
Що руйнували світ тиранства і облуди
І нищили в'язниці вікові.

О, не забудьте тих, що рвались крізь
багнети,
В степах поклали голови свої,
Щоб більше нашу голубу планету
Не шарпали розбійницькі бої,

Щоб не здригався всесвіт малярійно
І небо не стогнало від заграєв,
Щоб нам годинник радісно й спокійно
Віки ясної дружби рахував!

(1963)

Зміст

Істина на повен голос. <i>Тамара Холоша</i>	3
Від упорядників	12
«Не докорю ніколи і нікому...»	15
Грудочка землі	16
Лебеді материнства	18
«Найогидніші очі порожні...»	20
Монархи	21
«Ти знаєш, що ти — людина?...»	23
«Там, у степу, схрестилися дороги...»	25
Пророцтво 17-го року	26
«Де зараз ви, кати мого народу?...»	28
«Люди — прекрасні»	29

Земля кричить. Шинкують кров'ю війни...

Курдському братові	30
«Земля кричить. Шинкують кров'ю війни...» ..	32
Прирученим патріотам	34
Цар Плаксій та Лоскотон	36
Леся Українка	48
Шум полів	49
«Можливо, знову заgrimлять гармати...»	50
Вона прийшла	52
Любов	53
«Коли б тобі бажав я сліз, і муки...»	54
Квіти	55
«Ми думаєм про вас. В погожі літні ночі...»	57
Кривда	59
Порада товаришеві з КДБ	62
Дід умер	63

Мій родовід	66
Спасибі	68
«Є в коханні і будні, і свята...»	70
Суперники	72
Перший	75
Прощання Федора Кравчука, колгоспного конюха, з старою хатою	77
Степ	79
Ю-виляємо	80
«І чудно, і дивно якось...»	82
Старість	84
Головешка	86
«Дотліває холод мій у ватрі...»	88
«Україно, п'ю твої зіниці...»	90
«Древній, обікрадений народі!...»	92

Земля кричить. Шинкують кров'ю війни...

До суєсловів	93
«Я чую у ночі осінні...»	94
«Може, так і треба неодмінно...»	96
Щедрість	97
Веселий похорон	99
До папуг	101
«О землі з переораним чолом...»	102
Злодій	103
Крапля в морі	105
«Гей, нові Колумби й Магеллани...»	106
Крик ХХ віку	108
«Як не крути...»	110
Герострат	111
«Люди часто живуть після смерті...»	113
«Світ який — мереживо казкове!...»	114

«Скільки б не судилося страждати...»	115
Помилка	116
«Минуле не вернуть...»	117
Україні	118
З вікна	119
«Задивляюсь у твої зіниці...»	120
«Земле рідна! Мозок мій світліє...»	122
«Говорю я з тобою мовчки...»	123
Ще один протест	125
«Я в світ прийшов не лише пити й їсти...»	126
47-й рік	127
Можна	128
Відповідь Сому	129
Кривлякам	130
«Ви плачете? У Вас, напевне, горе...»	131

Земля кричить. Шинкують кров'ю війни...

«Я не бував за дальніми морями...»	132
Тиша	133
«Я юності не знав. Нудотно і похмуро...»	134
«Хто у тому винен, я не знаю...»	136
Вклонися їй	138
«Може, ти зі мною надто строга...»	140
Ми усі по характеру різні...	141
З дитинства	142
«І знову сам воюю проти себе...»	145
Дискусія в шафі	146
«Моралісти нас довго вчили...»	148
«Я хочу бути несамовитим...»	149
«В букварях ти наряджена і заспідничена...»	150
Лист до всесвітнього обивателя	152

«Ви, що складали псалми і оди...»	154
Я... ..	155
«Понеси мене на крилах, радосте моя...»	157
«На білих конях пронеслися роки...»	158
«Верби й тополі, діброви й гаї...»	159
«Ні перед ким не станеш спину гнути...»	161
«Встає над нами сонце, як вставало...»	162
«Не лицемірити, не чванитись пихато...»	164
«Тихіше, оратори балаганні!...»	165
«Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок...»	167
Жебрак	169
«Маленьке — не смішне...»	171
«Заграє смерть іржавою трубою...»	172
«Нашої заслуги в тім не бачу...»	173

Земля кричить. Шинкують кров'ю війни...

Балада про зайшого чоловіка	174
Суд	177
«Прощай, мій зошите!..»	179